

Vychází 1., 10., 20.,
každého měsíce o 10.
hodině.

Expedicí se nachází v ši-
roké ulici, číslo 25,
1. poschodí.

Kdo všeckna čtyry čtvrt-
letí odebere, obdrží pra-
emii.

DALIBOR.

Předplácí se: čtvrtl. 1 zl.,
půll. 2 zl., celor. 4 zl.
rak. č. S poštou: čtvrtl.
1 zl. 15 kr., půll. 2 zl.
30 kr., celor. 4 zl. 60 kr.
rak. čísla. Pro státy ně-
mecké: půll. 1 tol.
20 nov. gr., celoročně
2 tol. 40 nov. gr.

Hudební časopis s měsíční notovou přílohou a s roční praemií.

Odpovědný redaktor :

Emanuel Meliš.

Expedice „Dalibora“ a kancelář pro opisování nachází se nyní v široké ulici čís. 25., 1. poschodí.

Jan L. Lukes.

Životopisný nástin, podává V. D. M.

(Pokračování.)

L. byl těmito odměnami též několikrát poctěn a p. kantor se rád s jeho hustými černými kadeřemi spřátelíval. Říkával, že takový *perný pohlavek účinkuje více než dvacet napomenutí*, neb toto poslední „*ti lagramenti prý hned zapomenou*,“ ale to první že jim zní celý den v uších. Jestli ale jeden ze zpěváků solo v litanii neb ve mši docela pokazil, neminul ho nikdy ukrutánský pardus. Byla to strašná „*exempla ad posteriora*,“ která žádný z účastníků snad až posud nezapomněl, tak jako snad mnohému ubožáku ještě nyní hlava od pohlavků brní. Smutný úsměch se člověku na rty loudí, když si na tuto *hudební paedagogiku* zpomene. Ubozí hoši museli tak častokrát svůj úkol zpívati a měli při tom plné oči slzí, nevědouce, co to znamená, když při tom pěli „*miserere mei domine!*“ Náš L. ovšem této choutky tak často nezakusil, neb si dal na svém úkolu vždy mnoho záležet, při čemž ho jeho velký talent jak náleží podporoval. Když byl L. půl deváta roku stár, vzal jej otec již do Brna, aby dělal v klášteře u Augustianů zkoušku, by do tamnější fundace přijat byl. Byla mu *fuga* z jedné mše beze všeho průvodu předložena a on ji k užasnutí všech přítomných bez chyby od začátku až do konce zazpíval. Tehdejší regenschori pater Fulgens Süsser domnívaje se, že Lukes *fugu* tu již někdy zpíval, předložil mu ještě dvě těžké arie, opět beze všeho průvodu. Lukes mu je ale zase beze vší chyby odzpíval. Byl tedy s radostí do fundace v klášteře Augustianském na starém Brně přijat a netrvalo to ani půl roku, byl již v Brně co *první sopranista* vyhlášen.

V hudebním oboru dělal tedy Lukes značné pokroky, k čemuž ty značné zkoušky, a cvičení nemálo dopomáhaly. Jináče to ovšem ale vyhlíželo ve škole. Lukes

nerozuměl, přijda do Brna, ani slovo německy. Kdo se tenkrát o to staral, aby Čechoslované vůbec byli na nezvratném základě své *mateřské řeči* vychováni? Chtě nechtěj, musel se každý z nich hmoždit, aby tu *samospasitelnou kulturu německou*, zradiv sám sebe, co možná brzo si osvojil. Lukes byv dříve v české škole *první*, stal se nyní při vší pilnosti *posledním*. Ve škole, ni v klášteře nebyl mu výklad uloženého úkolu dán; přísné poručení však následovalo vždy, že jak lekcí nebude umět nazpaměť, tak jako ti druzí žáci a fundalisté, že dostane notný pardus a nic k obědu, ni k večeri. K tomu dal představený fundace, velebný pan pater Fulgens Süsser, který též profesorem filosofie v sedmé a osmé třídě gymnasiální byl, všem fundatistům tak zvané „*signum*,“ knížku to, do které se jméno každého fundatisty zapsalo, jak mile se opovážil jen jedině *slovo české* promluvit.

Na tento způsob si nadělal pan regenschori z této útlé mládeže samé *policajské sládky*, udržev tak rozpor a nepřátelství mezi všemi. Náš Lukes byl ustavičně zapsán a přislíbený trest ho také nikdy neminul. Jak často si nad tímto ukrutenstvím hořce zaplakal, ale což mu to bylo platné! Otec neměl tolik, aby ho na vlastní útraty byl mohl nechat študovati; musel tedy vše trýznění pokojně snášeti.

(Pokračování.)

Myšlenky o slovanském zpěvu.

(Pokračování.)

Lyrika.

Jelikož dokonalé vzdělání zpěvu, které pojemům a potřebám vyšších tříd, dále postouplým požadavkům obecnosti, jeho obsáhlejším vědomostem a vyvinutému uměleckému smyslu zadost učiniti má, bez základu dostatečně vzdělané, těmto požadavkům odpovídající ly-

riky nemožné jest — a poněvadž dále, lyrika jako ta látka, kterou hudba k útvarům svým užívati musí, následovně také účinkuje na zpěv jí přidaný, tedy v rozpravě o národním zpěvu v žádném případě obojetno býti nemůže dodané slovo o jeho přirozeném podstavku, o nevyhnutelně jemu předcházející národní lyrice.

Lyrika ale může býti národní: dle jazyka — dle předmětu — a dle ducha.

Národnost dle jazyka, jakkoliv důležitá, sama sebou dostatečnou býti nemůže, neboť to se nedá odopřít, že i na vzdor jazyka látka i duch mohou býti národu nepřiměřenými, ano i naprosto protivnými.

Dle jazyka a látky lyrika může býti národní, ale při tom přece možná spojovati národní látku s myšlenkami a city, jež národ za své neuzná.

Dle jazyka, látky a ducha jsou písně lidu národními, ale i ve vyšší lyrice jest takové sebrání všech těch vlastností možné, — jimi se uspůsobí nejmocnější vzlet, ta nejostřejší charakteristika.

Ačkoliv národnost látky bez výminky cenu svou podržuje, přece dá se dokázati, že národnost ducha od ní nevyhnutelně nezáleží, když pomyslíme, že ty samé předměty, ač by i cizí byly, u rozličných národů také rozličné myšlenky a rozličné city vzbuditi mohou. Když na př. Schiller svou Marii Štuartku, Pannu Orleanskou, Dona Carlosa psal, ovšem cizí předměty volil, ale jeho náhledy o nich byly německé, obdělával je s německým citem, s německým duchem. To samé platí o velkém synu Albionu (Shakespearu), který se v Othellu, Romeu a Julii a mnohých jiných mistrovských útvorech zvěčnil.

Národnost dle látky a dle jazyka představuje se tedy objektivně, dle ducha ale subjektivně; — dále můžeme dvoje stupně národní lyriky rozeznávati, totiž v stupni nejvyšším, když jazyk, látka a duch jsou národními, což působí stanovisko lyriky nejdůležitější, všeho usilování a dostoupení k němu nejhodnější. Že se ale nyní každá věku našemu *odpovídající* duševní vzdělanost i na předměty vztahovati musí, jenž daleko za meze vlasti a národu zasahují, tedy musí lyrika (dle jazyka a ducha národu věrná), pro doplnění a udokonalení sebe, kromě vlasteneckých také jiné universální látky obsahovati, nemá-li se každému vzdělanci jednostrannou a obmezenou zdáti.

Tyto úvahy zdají se mi zvláště rozhodné u vytýkání *hranic*, pokud as upotřebení národních nápěvů ve vyšším zpěvu místa míti může. Jestliže tedy lyrická látka národní jest, anebo za takovou považovati se dá, tedy nic není v tom neshodného, když skladatel ve hlavní tahy hudby s výbořem a vkusem připomínky z národních písní vetká. Nedá-li se však předmět básně za národní považovati, muselo by se sice užívání ná-

rodních nápěvů, aspoň těch, jenž se osobně zvláště charakterisují, neobyčejným a nepřirozeným zdáti, zpěv ale mohl by s pravým zněním národního jazyka a vlastním výrazem citův vždy ještě ráz národní umělecké školy prozrazovati.

Podle nynějšího stavu náleží polské lyrice první místo mezi všemi slovanskými. Poskytuje již skladatelovi bohatý výbor rozmanitého druhu. Na poli přísně zachovávané národnosti nadzminěným třem výminkám zúplna zadost činíc, mocně a skvěle vystoupila, — a v jiných, k rozšíření a doplnění uměleckého snažení sloužících směrech poskytuje již také dostatečnou, drahou látku. Jí náleží ohnivá fantasie, kvetoucí, plný obrazův jazyk, jenž co do formy někdy v šíleném letu v podivné, neobyčejné koleje vběhne. A při takových básních musí býti skladatel hudby zvláště obezřetný a cvičený; neboť jak s jedné strany chrániti se musí, aby v takových případech příliš vidoucím nedostatkem jednoty a souměrnosti plánu, v základu celé komposice nechybil, tedy s druhé strany mu právě takové básně příležitost podávají k smělym, svobodným a překvapujícím obrátům ve formě, čímž ona často genialní charakter nabyti může.

Také lyrika Velkorusův k důstojnému stupni již se povznesla, a šťastně národní živel do poesie vetkala. Přece však její stanovisko potud je více universální, dalekosáhlé, než domácí, národní. Vplyv cizích literatur a cizího ducha v obou střediscích, Petrohradě a Moskvě, jest tak velký, že snad ještě dlouho čistou národním snažení překážeti bude, jestli poslední se zvláštní energií a nadšeností proti němu nevystoupí. Velkoruská lyrika ale již každým způsobem tak daleko prospěla, že požadavkům hudebních skladatelův mnohonásobně zadost učiniti a ku tvoření jadrných básnických děl mocně je pobádati může.

Směr Maloruské lyriky jen po uvážení místních a politických poměrů dobře porozuměn býti může. Malorus tak dalece vzdělaný, že jako spisovatel vystoupiti může, skoro vždy ve velkoruském písemném jazyku bývá zběhlý a cvičený. Jestli tedy podnikne dílo takové, kterému by povšechnější rozšířenost přál, užívá k tomu bez námyslu velkoruského nářečí, které jakožto jazyk vlády skoro všem vzdělanějším v daleké ruské říši známo jest. Obdělává-li ale předměty osobní, čisto-maloruského směru, rád přirozeného nářečí jako nejprůměřenějšího organu užívá. Z toho vyplývá, že básnictví Malorusův, co do mnohosti a universální všestrannosti velkoruskému se nevyrovná, za to ale ve svých samostatně vytknutých mezích tím čistějšího národního ducha, tím určitější, původnější charakteristiku zachovává.

Čechové, kteří od několika let neustále vždy s jadrnějšími a bohatšími silami ku předu postupují,

s měnivým štěstím k tomu pracují, lyriku svou s jedné strany neúhonné, čisté národnosti přivlastniti, s druhé strany z národního ducha ty nejhlubší a nejskrytější žily vydobývati a je na nejvyšší vrchol básnického vzletu povznésti. Vystupují v brnění, ne aby dobývali a ničili díla jiného snažení, nýbrž aby své vlastní udrželi a chránili. Český duch vždy se takovým ukazoval. Ještě před krátkým časem chudobný stav básnictví mohl ovšem býti příčinou, že i ti čeští skladatelové hudby, kteří jinak nebývali bez příchylnosti k vlastenským věcem, na nejvyš ledakdy velmi skromnou komposici k českým textům, zrovna jako almužnu pro žebráka, podávali, nahromadivše při tom v jiných jazycích papírové hory mnohoobsáhlých, drahocenných děl. Nyní ale, když česká lyrika radostně prokvítá, když se ode dne ke dni krásněji rozvíjí, ovšem očekávati můžeme, že mnohý zasvěcenec božského umění nerozdělené síly své k národnímu skládání obrátí.

Také ilirská musa není nečinná. Ačkoliv ještě tak daleko neprospěla, abysme u ní pevný, charakteristický směr poznávati mohli, přece k tomu již naději dává, tím více, když velká horlivost pro duševní rozvinutí, kterou každý Ilir jak nejrůzněji proniknut jest, právem očekávati dává, že mnoho, co tu ještě zbývá, tím rychleji a chvalitebněji v budoucnosti uskutečněno bude.

(Pokračování.)

Hudební cikáni v Uhrách.

Cikáni, kteří u Nagy-Ida v Uhrách r. 1557 svou samostatnost a své vojvody ztratili, bloudili od toho času v různých skupeních v zemi uherské. — Až dosud hrají elegické nápěvy na tuto svou záhubu.

„A plakali, když na Zion mysleli!“ Počet těchto hudoucích cikánských Jeremiášů, kteří se však o svůj Jerusalem pramálo starají, obnáší v Uhrách něco přes 2000. Ještě podotknouti slušno, že vedle houslí „cimbál“ nejpůvodnější a nejoblíbenější nástroj Uhrů a spolu též cikánů jest. Cikáni dodávají cimbálem pravého výrazu melodiím těchto asiatských synů pusty. Četné ocelové struny, které přes ozvučnou, 2 stopy dlouhou a 1½ stopy širokou půdu nástroje natáhnuty jsou, přijdou do zachvění pomocí dvou dřevěných hůlek. — Mechanika podporuje vyvedení nejrychlejších passaží a nejrozmanitějších ozdob. Cymbál zastupuje poněkud místo klavíru a harfy, a pohybuje se hlavně v arpedžích a tremolách.

Nejznamenitější hudební cikáni jsou :

Barnian, jenž r. 1555 v Lípě žil a jež Uluman Beg hojnými dary obsypával.

Czinka Panna, cikánka, byla r. 1760 přednostkou znamenitého kvartetta a platila za nejvýbornější houslistku. Byla „Milanollou“ mezi hudebními cikány.

Matinovič, slovanský cikán blíž Temešváru, osvědčil se za svého času (1820—1835) co král všech naturalistů houslistů. — Bez pravidelného prstokladu a s chybným vedením smyčce přednášel kromě uherských melodií nejtěžší houslové komposice od Maysedra, Clementiho, Spohra, ano i Paganinovy étudy a všechny s velkým, jadrným tónem. Tak zvaná *Matinovičská nota* patří k nejoblíbenějším národním zpěvům.

Banyák skvěl se co virtuos na cymbálu. Dál se i u dvora ve Vídni slyšeti a obdržel od císařovny Marie Teresie krásný, ze skla zhotovený cymbál.

Bihari János, zeř předešlého, dosáhl mezi všemi cikány největší populárnosti. — Ano, byl i k Vídeňskému kongressu povolán a dobyl si cti i peněz od nejvyššího panstva. Na své cestě do Jagru (Erlau) padl s vozu a zlomil si levou ruku, od kteréhož času pak s bídou a nouzí bojoval. S tuhým ramenem hrál ještě vždy v hospodách a žil od sporých darů. Několik uherských šlechticů, kteří ho trudného v jedné hospodě v Pešti seděti viděli, vybídli ho, by jim zahrál, načež jeho chromé rameno banknotkami obložili. — R. 1827 zemřel Bihari a byl na útraty svých přátel pochován a *národní museum* prokázalo mu později čest a vyznamenání, že jeho podobiznu v místnostech svých vyvěsilo. Vňuk Bihariho nachází prý se u hudební kapely Sárközihó. Obchodník v musikáliích hodlal vydati skladby Bihariho, jakož i jeho současníků Lavoty a Csermáka.

Rozsavölgyi Markus stůj zde co horlivý podporovatel a ušlechtitel uherské hudby, ačkoliv nebyl ani cikán ani naturalista, nýbrž spíše umělec. Byl r. 1787 v Balassa-Gyarmath z rodičův židovských narozen, osvědčoval již v útlém mládí náklonnost k hudbě a odřekl se místa co obchodní agent v Pešti, by v poklidu svým komposicím a houslím se věnovati mohl. Když jednou dle tehdejších způsobů, večerní zastaveníčko konaje, ulicemi Peštskými kráčel a svou znamenitou skladbu „*Hatvágás*“ přednášel, slyšel ho náhodou Bihari, jenž se v zahradě „u červeného vola“ na místě nynějšího Károlyiova domu nacházel. Bihari přiskočil přitažen „magnetickými tóny houslovými“ a běžel Rozsavölgyimu vstříc a doprovázel ho od ulice k ulici. Od té doby navštěvoval ho Bihari a naučil se od něho mnohému.

Po rozličných koncertních cestách, kteréž do Bajy, Pětikostelů, Vesprimu a Fűredu podnikl a kdež nejkrásší „*madarské písně*“ s velkou snadností improvisoval, stal se kapelníkem u německé opery v Temešváru, kteréž místo tři leta zastával. Z Bajy, kdež se oženil a roční pensi bral, podnikl další cesty, nejprv do Peště, kdež své děti vzdělati dal. Jeden stal se doktorem lékař-

stvi, druhý obchodníkem v musikalích. Na to odebral se do Břetislavi a do Vídně, načež se po skvělém výstupu v operním dvorním divadle do Sedmihrad odebral. Od r. 1840 dával Rozsavölgyi koncerty a zanášel se skládáním. K tancím „Kör“ a „Tarsalgó“ složil *první hudbu*. Jeho původních uherských skladeb je více než 200, mezi nimi mnohý nádherný „Halgató-Magyar“ a téměř všechny jsou ve vyšším koncertním slohu držány a mohou se v každém saloně hráti.

Mnozí z části ještě žijící cikáni, jako *Patikárus, Sárközy, Farkas, Csóry, Bunko* a jiných více byli žáci Rozsavölgyiho a mnohý nadaný cikánský chlapec, jež často v nejbídnější chatrči nalezl a vyučil, zpomenuť si později s díkem na svého „Marcusa bácsi.“

Jsa vybidnut od mnohých ctitelův vystoupil M. Rozsavölgyi poslednímkráte r. 1845 v *národním divadle*. Hrál v národním oděvu a zbudil při svém vysokém stáří nevýslovného entusiasmu.

Dále slušno se zmíniti o Béni Egressim, bratru to známého maďarského herce, jenž co výtečný *skladatel písní* znám jest. Konečně zmíníme se ještě o *národní maďarské opere*.

Maďarská opera jest teprv zjevem novějšího času. První opera jmenovala se „*Béla futása*“ (Bélův útěk) od Arnolda, žáka L. Beethovena, jehož psaní ustavičně v klobouku u sebe nosíval. Opera tato provozovala se r. 1837. — Na to následovaly opery: „*Csell*“ od Bartaie. — „*Tündérekastély*“ od Szerdahelyiho. — „*Bátori Mária*“ od Erkla. — „*Gisol*“ od Therna. — „*Hunyadi*“ od Erkla. — „*Tiban ostroma*“ od Therna. — „*Afanasia*“ od Frant. Dopplera. — „*Kunok*“ od Császára. — „*Ilka*“ od Fr. Dopplera. — „*Morsonai Erzsébet*.“ — „*Vanda*“ od Dopplera. — „*Kél huszár*“ od Dopplera. — „*Granátos tábor*“ od Karla Dopplera. — „*Benvenuto Cellini*“ od Kerna. — „*Vadon fiu*“ od Karla Dopplera. — „*Képszelt betek*“ od Therna a několik nejnovějších maďarských oper, které jsme při rozličných příležitostech v Daliboru uvedli.

Přehled sbírek národních písní slovanských.

Jelikož časopis tento přináší „*Myšlenky o zpěvu slovanském*“, myslím, že nepřijdu nevhod, podám-li k článku tomu svůj r. 1857 v „*Przyjacielu domovém*“ otištěný přehled sbírek národních písní:

I. Literatura národních písní velkoruských:

1. Novoje i počnoje sobranije Rossijskich pjesen u Moskvě, 1780.

2. Mołodčik s mołodkoju na guljanie z pjesennikami ili novoje sebranje pjesen. Sv. Petěrburg, 1790. 8.
3. Sobranije ruskich prostych pjesen s notami v Sv. Petěrburgu, 1796.
4. Sobranije ruskich narodnych pjesen s ich gołosami, položonych na muzyku Ivanom Pračem v Sv. Petěrburgu 1815. 4.
5. Novějšij rossijskij izbrannyj pjesennik, soderžaščij, v sebe počnoje sobranije lučšych raznago roda pjesen. Moskva 1817. 8. Část I. a II.
6. Sobranije ruskich prstonarodnych pjesen. Moskva 1831.
7. Russkija narodnyja pjesni, sobranyja i izdanyja dlja pjenija i forte-piano Daniilom Kasinym, Moskva. 1833. Kniga I.—III.
8. Polnyj novějšij Pjesennik v trinadcati častiach soderžaščij v sebe sobranije všech lučšich pjesen J. Gurjanovym. Moskva, 1835.
9. Pjesni ruskago naroda izd. J. Sacharovym. Sv. Petěrburg. 1838—1839. Část I. II. III. IV. i V.
10. Narodnyja pjesni Voľogodskoj i Oľoneckoj gubernyji, sobrannyja Th. Studitskim. Sv. Petěrburg. 1841. 8.
11. Ruskija narodnyja pjesni sob. Pjet. Kurjevskim. Část I. Moskva 1848.

II. Sbirky národních písní maloruských (rusinských).

1. Opyt sobranija starannych maľo-rosyjskich pjesnej. Izdan. Kňazja Čerteleva. Sv. Petěrburg 1819. 8.
2. Maľorossijskija izdanyja M. Maksymovičom. Moskva 1827. 12.
3. Pieśni polskie i ruskie ludu galicyjskiego z muzyką zebraľ i wydaľ Wacław z Oleska (Zaleski) we Lwowie 1833. 8.
3. Zaporožskaja staryna, izdanije Izmaiľa Sreznjevskoho. Charkov 1832—1838.
5. Ukrainskija narodnyja pjesni izdanyjo Michailom Maksymovičom. Moskva 1834. 8. Část I.
6. Ruskoje vesile opysanoje čerez J. Loziňskoho. Peremysl 1835. 8.
7. Maľorossyjskija i červonoruskija narodnyja dumy i pjesni. Sv. Petěrburg 1836. 8.
8. Pieśni ludu Biaľo-Chrobatov, Mazurov i *Rusi znad Bugu*, przez K. Wojcickiego. Warszawa 1836.
9. Pieśni ludu ruskiego w Galicyi zebraľ Żegota Pauli. Lwów 1839.
10. „Biaľorus, kilka słów o poezyi prostego ludu, o jego muzyce, śpiewie, tańcach“ ... pisze Alexander Rypiński. Paryż 1840. 12.
11. Dodatek do zbiorov pieśni ludu polskiego i ruskiego przez Kazim. Józ. Turowskiego. Lwów 1846.

12. Sbornik ukrainskich pjesen izdavajemych M. Maksymovičem. Kijev 1849. Část I.
13. Novyi poezyi maŕuskii, t. j. pišni, dumy, dumki, tanci, ballady. Lev Eug. Vegliński ve Lvovi.
14. Zbornik Maŕusyjski sobr. Kostomarova 1859. v Santarově.

(Dokončení.)

Haydnova první opera.

Výjev ze života.

Haydn již v nejtělejší mládí počal sonáty pro klavír skládati, jež pak za skrovný peníz vždy prodával. Později komponoval valčíky, menuetty atd. pro plesy. Jednou také napsal k svému vyrazení zastaveníčko, které ve všech Vídeňských čtvrtích se svými přáteli provozoval. Divadlo u Korutanské brány ve Vídni mělo tehdy za ředitele jistého Kurtze, oblíbeného to zpěváka, jenž svými žerty a vtipy obecnost vždy obveseloval. Vlohami a zásluhami svými o komickou operu, kterouž se svou společností pěstoval, stal se miláčkem všech Vídeňanů. Jeho paní byla velmi krásná, což hlavní příčinou bylo, proč Haydn před Kurtzovými okny také jednou své zastaveníčko zavzníti dal. Kurtz, uslyšev několik taktů této skladby, podivil se nad originalností, jež touto hudbou vanula, tak velice, že, po ulicích běhaje, po skladateli se poptával. — „Já to jsem,“ odvece Haydn. — „Jak? Ty? V tvém stáří?“ — „Jednou přece musím začít.“ — „Věru to jest zajímavé; pojď se mnou.“

Haydn šel s komikem. Tento, představiv ho své manželce, dal mu s sebou text k své opeře „*Kulhavý*

šotek,“ aby mu hudbu k ní složil. Za hudbu, kterou za několik dní ukončil, a jež později nejskvělejšího výsledku došla, dostal za odměnu 24 zlatníků. Haydn vypravoval, že mu to dalo víc práce, vynaleztí prostředek, jakýmž by byl mohl v té opeře rozličné výjevy bouře vyličiti, nežli později nejtěžší fugy. Kurtz ale byl duchaplný člověk s dobrým vkusem; pročež nedal se tak snadno uspokojiti. Jedna neobyčejná nesnadnost v této opeře způsobila zvláště velkou překážku. Oba, spisovatel a skladatel, neviděli jak živi žádné moře aniž bouři na moři. Jak tedy mohli představit, čeho nikdy nepoznali? Kurtz chodil bez sebe v pokoji sem a tam mezi tím, co skladatel u piana seděl. „Představ si,“ řekl Kurtz, „skálu, která se snižuje a údolí, které se zdvihuje, pak zase skálu a pak zase údolí.“ Krásný tento popis nevedl však k žádnému výsledku, ačkoli si ředitel všemožnou péči vzal, blesk a hrom ještě vypočetiti, aby obraz svůj všemožně zdokonalil. „Rychle,“ řekl Kurtz, „vylič mi všechny tyto hrůzy; ale skály a údolí zvláště určitě.“ Haydn nechal prsty své semo tamo po klavíru jezdit, hledě na každý způsob přání jeho vyhověti, ale Kurtz nebyl ničím spokojen. Konečně položil mladík, již netrpělivý, obě ruce na konec nástroje, přešel rychle celou klávesnici od nejvyššího tónu až dolu a pak rychle zas naopak, zvolaje: „Aby ňas vzal bouřku.“ — „To je bouřka, to je bouřka,“ zvolal nyní Kurtz, „ty's to našel.“ Radostně padl Kurtz Haydnovi okolo krku. Když Haydn o tomto výjevu vypravoval, připojil vždy k tomu: „Když jsem jedenkrát později při špatném povětří skrz mořskou úžinu u Calais proplul, srdečně jsem se zasmál, zpomena si na „*Kulhavého šotka*.“

Feuilleton.

Z Prahy.

Opera. Pravili jsme již v předešlém čísle, že slečna Artotova patří k nejkrásnějšímu trojlístku, který k nám letošního roku zavítal, tak že těžko staviti jednu umělkyni nad druhou, anto má každá své zvláštní přednosti. Sl. Artotova nezmýlila nás i v dalších svých úlohách, ano zvýšila naše obdivování se její eklatantní hry, její vytríbené koloratury, jejího přísného zachovávání nejsilnějšího forte i nejjemnějšího, takřka mysteriálního piana; tu jsme shledali, že i našemu orchestru chybělo, co do těchto nuancí, někdy korektné provedení doprovázející části. Že pak slečna ne jednou, ale mnohokrát po každé samostatné arii byla hlučně vyvolána, rozumí se samo sebou. Než nemůžeme pro obmezenost místa pustiti se do podrobností, pravíme jenom ještě, že bysme sotva slečnu přechválili, která každé své úlohy zcela mocna jest, tak že pokaždé dům ve všech prostorách až přeplnila.

Opery, v kterých tato výtečná umělkyně vystoupila, jsou následující: ve čtvrtek dne 3. října „*Troubadour*“, v sobotu dne 5. října „*Marie, dcera pluku*.“ r—r.

— Záležitosti českého divadla budou konečně do pořádku uvedeny. Od 15. října bude se v Novoměstském divadle dvakrát za týden a sice v úterý a ve čtvrtek o 6½ hodině večer hráti. Nedělní představení bude v c. k. zemském divadle odpoledne. V letě obdrží ředitel Thomé ze zemských důchodů za každé představení 88 zl., v zimě 127 zl., za operu 100 zl. příspěvku. Mimo to bude na česká představení v Novoměstském divadle před placení zařazeno. Sedadlo na 100 představení bude stát 25 zl.; lože na 100 představení 200 zl. Konečně bude Novoměstské divadlo zcela nově uspořádáno. První a druhá galerie pomine a nový strop bude zhotoven; kde nyní parket jest, bude parterre. O dobré topení bude též postaráno. Zá-

ležít nyní na našem obecenstvu, by lásku k divadlu osvědčilo a věc dobrou podporovalo.

— Zýtra bude odbýván koncert ku prospěchu vdovy p. V. Bartákoví. Bude též spoluúčinkovali slavná D. Artotova.

— Hudební nástroje ve výstavě starožitností. Co navštěvovatel při vstoupení do dolního sálu z dále snad za turnajská kopí drží, jsou hudební nástroje. Prostředek zaujímá obrovská hoboj, která se k nástroji nyní obyčejnému tak má, jako snad předpotopní megalosaurus k nevinné třiloplepce hvězdnaté. Tato bezmála 2 sáhy dlouhá příšera jest tak zvaný „podvojný kvintový bombardon“ aneb velký kontrabassový bombardon; pro hudebníky podotkneme, že objem tohoto mohutného nástroje jen od velkého až k jednočárkovanému F jde. Vedle něho lze vidět „basový bombardon“, kterýž o kvintu výše stojí, pak tenorový neb basetový a altový bombardon s objemem od g až k dvoučárkovanému c. Tak úplně zachovalé lemování toho podivuhodného nástroje je velkou vzácností. — Dřevěný nástroj co pastuší píšťala ohnutý je křivoš (Storto neb Cornamuto torto) — druh to ohnutých hobojí. Naší lesnice nestávalo v středověku. Malé zakrnělé housle, které spíše jako velká kobylička než hudební nástroj vypadá, jest francouzská poš „poche“ (taška), která se buď dle formy tak nazývala aneb že se v tašce nosila. Kitára, která tak různorodě vypadá, jest pravou ceterou a nesmí se držeti za loutnu, jejížto těleso téměř polokoulovité bylo. Buben nad ní prožil trudné dny a činil při oblehání Prahy od Švédů r. 1648 dobré služby.

— Pan V. D. Martinovský odhodlal se k vydání almanachu, v němž mimo divadla i belletristice a hudbě místa se popřeje. Úplný obsah almanachu uveřejníme svým časem. Vyzývají se tedy všickni páni spisovatelé, aby laskavě své práce k tomu cíli zaslali si neobtěžovali, pak všecky sl. direkce divadelních českých společností a ochotnických divadel, aby p. uspořadatelé úplný seznam svých údvů, a jimi provozovaných dramatických původních i přeložených her doručili; a páni ředitelé zpěváckých spolků, by mu jména svých údvů a úplný program všech jimi provozovaných skladeb poslat si neobtěžovali. Zásilky v záležitosti této nechť se zasílají (až do 15. prosince t. r.) k rukou p. Martinovského franko na kancelář pro překládání a opisování“ číslo 25. v 1. poschodí v Praze.

— Náš rodák pan Ed. Nápravník, kapelník u J. Exc. knížete Yusupova, přibyl ve čtvrtek dne 3. září do Petrohradu. Z jeho listů vyjímáme tuto některé zajímavé zprávy: „Po šesti dnech dostal jsem se šťastně do Petrohradu. Z Kovna do Dünaburgu jeli jsme po poště, přál bych Vám poznati zdejší poštovní jízdu. Vzdálenost tato obnáší 200 verst (6 verst = 1 něm. míle) a na místě byli jsme za 15 hodin. Zapřaženo bylo 6—8 koní, a nechť si bylo do vrchu, nechť dolů, ustavičně kvapem koně ujížděli. Co se orchestru dotýče, kterým vládnou, ztenčil se poněkud, an lid z poddanství je vymaněn; než přec čítá orchestr 25 členů. Orkestr tento je tak daleko pokročilý, že jsem s ním každý orchestrální kus nastudovati mohl. J. Exc. kníže Yusupov přijel teprv po 14 dnech do Petrohradu a přijal mne velmi vlídně; zvláště dobyt

jsem si jeho náklonnosti; když jsem několik koncertních kusů na piano buď z paměti neb a vista přednesl. Naším rodákem p. Seifertem byl jsem uveden do několika domů, kde nyní častým hostem býti musím; je to general Lehmann a baron Cridner. Po celý čas 4 neděl byl jsem as 2—3krát v hostinci u oběda. Strava v hostincích je také špatná a za 1 rubl jde člověk hladov od stolu. S knížetem Yusupovem hrávám někdy dohromady; zanáš se mnoho skládáním; přednáší kantileny a zpěv vůbec na piano mistrně a pohnutlivě. Hlavní „beseda“ odbývá se tu každou sobotu. Nemohu Vám onu slast popsat, jaká nás dojíhá, když krajané daleko jsouce od vlasti vzdálení se vespolek vidí. Pan Hynek Vojáček složil pro nedostatek času vedení knih zdejší besedy, dohlížení nad knihami a novinami — jedinou to hodnost naší besedy; a já byl jednohlasně k tomu vyvolen. Mimo to máme v besedě též tak zvaného „hospodáře“, kteréž místo malíř p. Brož zastává. Co nevidět chceme zde uspořádati „český koncert“, v kterém p. Seyfert, já a jiní naši krajané spoluúčinkovati budeme. Mimo to budu bezpochyby hráti v jednom koncertě university. V Petrohradě 18. října rus. dat. 1861. Ed. Nápravník.

— Krajan náš, pan Jan N. Král, žák pana J. Vebra, stal se kapelníkem u velkého divadla v Amsterdamě. Pan Král je rodem Plzeňan a horlivý vlastimil.

— Alex. Dreyschock vystoupil na vyzvání v 2. koncertě „Gewandhausu“ v Lipsku dne 6. října a přednášel koncert od Schumanna, pak novelettu od téhož a novou svou skladbu „Souvenir de Norderney“ s nejskvělejším výsledkem.

— Pan Paulus, virtuos na violu a bývalý člen Pražského divadelního orchestru, zrušil, jak se dovídáme, kontrakt s ředitelem Thomém, a přijal místo u divadelního orchestru v Rotterdamu.

— Zasloužilý profesor houslí, p. Moric Mildner uspořádá letos večerní zábavy pro komorní hudbu, které as roku 1807 virtuos na housle p. Pixis poprvé v Praze veřejně do života uvedl.

— Směs z českoslovanských písní. Na obzoru národní hudby vyjde v krátkém čase nové dílo, na které obecenstvo upozorňujeme. Pan Illner, skladatel národní kadryly, složil veliké potpourri z písní českoslovanských pro piano pod názvem „Čechův sen.“ Obsahuje dílo toto výbor písní národních, zvláště v této době oblíbených. Skladba tato je věnována pánu Ferd. Fingerhutovi, chvalně známému mecenáši literatury české.

— Hudební literatura. Základy harmonie a zpěvu s příslušným navedením pro pány učitele vůbec a národních škol zvláště od výtečného theoretika pana Josefa L. Zvonaře vyšly tyto dni co číslo 1. bibliotéky učitelské. Ponechávajíc si zevrubnější pojednání o tomto pro nás veledůležitém díle pro příští číslo, podotýkáme toliko, že důkladný a znalý pan spisovatel dílem svým vyplnil na poli hudební literatury mezeru dávno již cítěnou a že si tím veliké zásluhy o hudebnictví české dobyt. Jasně a srozumitelně podává nám ctěný spisovatel základy harmonie a zpěvu, a jsme přesvědčeni, že z ní páni učitelové, ředitelé kůru, varhaníci atd. mnohých vědomostí k svému prospěchu dosáhnou. Vý-

tečná tato kniha stojí u pana spisovatele 1 zl. 30 kr. r. č. Kdož si jí přeje, obstará ji za tytéž peníze redakce Dalibora.

Z Počátek. (Hudební poměry.) Povím-li, že se u nás o prázdninách také hudební a deklamatorní besedy odbývaly, že se divadlo hrálo, nepověděl jsem něco tak neobyčejného, nebo v kterém místě po krajích českých by se cos podobného nebylo dělo? Vždyť jsme v Čechách! Divnější však jest už to, že náš hudební chor při divadelním představení kusu „Mlynář a jeho dítě“ dne 26. září samé polky a marše hrál (pro obveselení prý, aby lidé tolik plakat nemusili), nejspíš že z nedůstatku příležitostných hudebních kusů — jest to tím podivnější, pomyslíme-li, že naše město jest více než jiné hudební; vždyť jest u nás každou neděli veliká mše, vždyť máme dva hudební sbory — zpěv. spolek!! Jakže, řekne někdo, u vás že jest zpěvácký spolek, ten musí být velmi v svaté pokoře vyučen, že tak v tichosti život svůj tráví!? Přiznávám se: Honosíme se již po více let zpěváckým spolkem. Zdá se však, že už slunce jeho zapadlo za horizont své slávy. Jeť on již nemocný starec, který raději mlčí, než by zpíval. Na jakou nemoc postonává, nevím, zdá se mi, že se příliš rmoutí nad nesvorností svých synů, kteří nezdají se míti ještě ani tolik síly, tolik vlasteneckého ducha, aby všední disharmonie denního života podržiti uměli účelům tak vznešeným a tak potřebným! Smutná to věc, ale pravdivá! Po 10 měsících zcela nečinným zůstává náš zpěvácký spolek a kdo ví, jak dlouho ještě v tom stavu potrvati zamýšlí. Měl bych ještě pověditi, jak neprůslušné se kolikráte komposice hudební při procesích, pohřbech atd. hrají, o tom ale snad až někdy později; prozatím jen podotýkám, že mi v uších dosud zní libezné zvuky tureckého bubnu z procesí na den sv. Floriana! (S.)

△ **Z Příbrami.** (Akademie.) Dne 29. září odbývala se v prospěch pohořelých v městečku Milíně beseda, kdežto právě se zde nalezající nadějeplný absolvovaný konservatorista pan Karel Švarc, bratr známého pěvce zpěvoher českých, na nástroj svůj „troubu“ spoluúčinkoval. Každý zajisté z přítomných byl dychtiv produkci tuto na tak málo v sólech známý nástroj a to tím více doprovázením jemně znějícího klavíru slyšeti. Toliko ale bylo želeť, žeť nástroj v tak malém a úzkém sále cenu tratil kdežto naproti tomu den před tím na den sv. Václava v chrámu Páně Slivčském majestátně a svým čistým a dojemným zvukem na cit zbožných mocně působící přelíbezně v 3 sólách se rozléhal. Nejen na troubu nýbrž také na piano se dotčený pán výtečně vyznačil a ze všech stran zvučné pochvaly a všeobecného uznání od tak četného obecenstva došel. — Hrdým z jedné strany může zajisté konservatorium Pražské na chovance své býti; však ale práti by bylo, kdyby i také „vlastenský m“ se stalo, by pak chovanci jej opustivše, řeči své mateřské úplně mocni byli. To žádá vlast, to káže ředitelstvu povinnost svatá, spravedlivu býti národnosti naší. Jak bolestně musí každý poctivě a vlastensky smýšlející dojat býti, když konservatoristy tak bídne v češtině hovořiti slyší, kdežto přece ne jim, ale ředitelstvu zazlíti se to musí. Srdce bolestí puká, když jeden se dozví, že mnohý v ústavu českém lépe ve franštině než v mateřštině se zná, když

vidí třídy výborné z franštiny a vlastiny a nižádné z češtiny. Jak možný, táži se, u žáků nově přijatých, kteří jsou v němčině málo zbláhli, pokrok? zdali nezůstanou pozadu nejen v hudbě ale spolu i v ostatních předmětech? kdo, táži se, bere to na svědomí své, kdo bude z toho zodpovídati? kdy pak, táži se s tisíci a miliony jiných, bude ústav tento i k nám spravedlivý? — Očekáváme pro letošek i zde opravy a nepřestanem ze spánku tak tvrdého, a pohodlí obvyklého probouzeti, dokud i zde po právu se nám nestane. P. J. *)

(X+Y+Z) **Z Pardubic,** dne 6. října. (Chrámová hudba. — Výlety údů zdejšího zpěváckého spolku.) Velmi pozorně naslouchal jsem po tři slavnostní dni zde kostelní hudbě, a to sice: Na den zasvěceného českého patrona sv. Václava, 1. října při „Veni sancte spiritus,“ a 4. října na jmeniny krále českého, na den sv. Františka Serafinského. Na den sv. Václava se provozovala velká mše do C-dur od našeho slovutného Roberta Führera; za graduale se zpíval čtvero zpěv: „Sv. Václave! Vévodo české země, oroduj za nás“ s libeznou ozvěnou na varhany, již dívčí učitel p. Šrůtek mistrně provedl; za offertorium zpíval jeden zbožný sbor náš zpěv. spolek. Na den 1. října se dávala mše od Bühlera, a protože nám to velmi významné a zajímavé dílo Führerovo od dne sv. Václava se hluboko do hudebního vnitra našeho zakotvilo, nechtěla nám ta obyčejná, jednotvárná Bühlerovka dosti chutnati. A co jest Bühler proti Führerovi? Toť snadno každý vzdělaný hudebník posoudí. Za graduale zpívali 3 basisté solo: „Exaudi me,“ za offertorium pěl zdejší zpěvácký spolek kostelní sbor od Jelena. Na den sv. Františka opakovala se krásná mše Führerova do C-dur, za praduale zpíval náš činný zpěv. spolek čtvero zpěv: „Bone Deus, amor meus,“ offertorium bylo solo pro tenor a baryton od Diabelli-ho, což provedli pánové Tomášů a Janda. Snaha nového ředitele kůru pana Pospíšila není všední; chrámová hudba jest dobrá, avšak může ještě vyšší vrchol dokonalosti a vytríbenosti při neunavené pili a obezřetnosti dosáhnouti, neb naše město chová ve svém lůně mnoho a dobrých sil, a při tom nemohu zamlčeti, že náš zpěv. spolek takřka při všech kostelních slavnostech se ochotně zúčastňuje, což jsem v některých jiných městech neshledal. Nuže jen napřed, zdař Bůh! — Jeden výlet udělalo několik údů zpěv. spolku do blízkého města Dašic, kdež se zasvěcení chrámu slavilo. Při velkých službách Božích provozovala se mše do D-mol od Václ. Horáka, ředitele kůru v Praze. Graduale: „Ave Maria“ s obligátním solo na varhany od Führera bylo neúhonně provedeno; solo na varhany hrál významně zdatný kapelník z Chrudimi p. Č. Vinař; offertorium bylo od Drobiše. Na večer hrála známá kapela Mateřovská v hostinci u „Zeleného stromu,“ kapela Chrudimská ale v „Radnici.“ Druhý výlet udělali údové zpěv. spolku z Pardubic do Přelouče k národní slavnosti pro Zdenku Havlíčkovu. Mezi dobře zpívanými sbory a všelijakými přednesenými žertovnými deklamovánkami se míchal utěšený taneč a rozjařený hovor, který až do bílého rána trval. — V neděli na to byl Váš dopisovatel přítomen velkolepé slavnosti v České Skalici, anaž ve prospěch národ-

*) Těšíme se na Vašnostiny dopisy!

ního divadla držána byla. Dopisovatel ze Skalice podá Vám zajisté zprávu o této zajímavé besedě. Slavnost trvala po 2 dni. Byly jistě utěšené pro každého, který při té slavnosti přítomen byl, neb tu laskavost a lidumilnost vůbec občanů v České Skalici nalezl jsem vzorou, protož těmto statečným českým národovcům trikrát: Sláva!

Z České Skalice. (Beseda.) V neděli dne 22. září odbývala se v hostinci „p. Šteidlera“ ku prospěchu národního divadla velkolepá beseda; tato vypadla nad vše očekávání velmi skvěle. Program k této byl velmi zajímavý; střídání deklamovánek, zpěvu a taneční hudby dodávalo zvláštní rozmanitosti tomuto uspořádání. P. Borůvka st. z Hoříček o zdařilý přednes proslova, sl. Jos. Ratajská, sl. Am. Řezníčková a p. Tylš st. deklamovánek se zvláště přičinili. Skalický zpěvácký sbor vybídl Náchodský zpěv. spolek a jiné okolní zpěváky k spoluúčinkování, k čemuž se nemalý počet zpěváků z ochoty laskavě dostavil. Vzájemné přivítání Náchodského spolku a Hoříckých zpěváků dodalo této slavnosti tím větší půvab a národní ráz. Ze zpěvů se přednášelo v 1ním oddělení „Rovnost a svornost,“ sbor od Jelena; „Kovářská“ od Vogla; v II. oddělení „Žel a chmel“ od Fel. Mendelssohna-Bartholdiho a naposled „Válečná“ z opery „Rienzi“ od Wagnera. Všecky sbory došly všestranné pochvaly; zvláště „Válečná,“ která se musela na všeobecné přání opakovati. Řídění sborů p. V. ze Sk. a p. Kř. z Náchoda bylo obezřetné. Náchodský zpěv. spolek jsa nedávno utvořen a p. Kř. pilně veden, zvláště vynikal svou precisností. Sláva jím!*) Okolní města byla více méně zastoupena. Obecenstvo se vzájemně do světlého rána bavilo. Dekorace a odění studentstva i krásné pleti bylo rázu národního. Výsledek výnosu nám jest nepovědem; nával hostů ode všad nám připovídá náležité uspokojení. Srdečné díky všem spoluúčinkujícím, zvláště pak výboru, který se té věci s takou ochotou ujal; kéž by se nám každoročně takové výtečné zábavy dostalo!

—o—

Baaden-Baaden. Moravský virtuos na housle Ernst složil operu, která se příští leto zde vedením Berlioze dávatí bude.

Berlín. Před nedávnem přibyl sem Ant. Rubinstein, by se zde několik neděl zdržel.

Milán. Turinské ministerium vyučování zvolilo za příčinou reformy stanov konservatoria komisi, která z pánů: Verdiho (předseda), Mazzucata, Rongetti-Montavitiho, Filippiho a Toney záleží.

*) Budoucně více o tomto chvály zasluhujícím spolku.

Z Petrohradu. Zřízení velkolepého konservatoria v Petrohradě jest od ministeria dovoleno a obdrží stvrzení, jakmile se car z Krimu navrátí. Antonín Rubinstein obdržel již takřka pozvání, by organizací a vrchní ředitelství tohoto nového na bohatých peněžných prostředcích spočívajícího ústavu převzal. Za tou příčinou nebude Rubinstein žádných velkých uměleckých cest konati. Nové konservatorium bude dle vzoru Pařížského nejen úplné vyučování ve zpěvu, nýbrž i ve všech nástrojích a komposicí zaujímati. Zvláštní a důležitou část ústavu bude „operní škola“ tvořiti.

Vídeň. Pan Jakub Nagy (vysl. Nad'), virtuos na pastuší flétnu, zdržuje se nyní zde, by se tu veřejně slyšeti dal.

Dur a moll.

(Corelli.) Corelli hraje jednou v Římě něco ze svých hudebních skladeb před vybranou společností v komnatách kardinála D., svého ochrance, zpozoroval, že se kardinál s nějakým šlechticem velmi čile baví.

Okamžitě přestal hráti a odložil svůj nástroj.

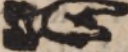
Kardinál udiven nad okamžitou přestávkou, ptal se hned umělce: zdaliž nějaká struna praskla?

„Nikoliv, milostivý pane,“ odvětil Corelli, „nechtěl jsem Vaši Eminenci z hovoru vytrhnouti.“

(Haydn a Mozart.) Jednoho dne vyzval Haydn Mozarta, jeuz ho právě navštívil, by napsal skladbu, kterouž by on (Haydn) okamžitě z patra hráti nemohl. Mistr Mozart přijal návrh. Při tom se určilo, že ten, kdo prohraje, zaplatí skvostnou večeři a šampaňské. Mozart posadil se tedy k psacímu stolku. Sotva že několik minut uplynulo, vstal a podal svému příteli hudební kus, tvrdě, že on jej zahraje; nikoliv však Haydn. Haydn podiven nad touto na oko velkou snadností a jednoduhostí úlohy mu předložené, posadil se k nástroji a počal hráti. Sotva však přišel k polovičce hudebního tohoto žertu, zvolal náhle: „Co to má znamenat, Mozarte! Musím tu roztáhnouti ruce na oba nejzazší konce piana a zde mám uprostřed uhodit na kláves; to je nemožné; tuto úlohu neprovede nikdo!“ Mrzutě vstal Haydn od piana. Okamžitě zaujal Mozart jeho místo, prošel rychle snadně úvodní passáže a když k onomu místu přišel, vzal noty ve skladbě předepsané tak, že klávesy na vrchním a dolním konci piana s rukama, a noty v prostředku ku klávesnici se nahnul svým dlouhým nosem vzal. S bomerickým smíchem přiznal se Haydn, že je přemožen a dal na večeři.

Listárna.

Panu Jan . . . do Pard . . . Srdečný pozdrav od Ed. N. v Pet. . . jakož i na všecky známé. — S. z v T. Až do června 1862. Na Záboje předplatili jsme Vás a sice 4 zl. 50 kr.

 K tomuto číslu přiloženy jsou dvě přílohy VIII. a IX. obsahující skladbu pianni od Bárty, píseň od Kavana a duetto od K. Bendla. — Páni odběratelé „Dalibora“, kteří se na III. a IV. čtvrtletí ještě nepředplatili, žádáme, by své předplacení brzy obnovili.